

היבטים נבחרים בשפות סימנים

תכנית אישית במסגרת לימודי תואר שני בחוג להפרעות בתקשורת*

*התכנית כפופה לאישור יועצת התכנית ויו"ר ועדת המ.א.

על התכנית

שפות סימנים הן שפות טבעיות שמתפתחות בקרב קהילות חירשים. שפות אלו עשירות ומורכבות כמו שפות דבורות. משום שהן מועברות בערוץ השונה מזה של שפות דבורות, הן מאפשרות לבחון בצורה מעמיקה שאלות דובר מהותן של שפות אנושיות, טיבן וטבען. הן מאפשרות לבחון אלו איפיונים של שפות אנושיות נקבעים ע"י הערוץ הפיזי שבאמצעותו הן מועברות ואלו איפיונים הם אוניברסאליים. משום כך לשפות סימנים מקום מרכזי במחקר הבלשני והפסיכו-בלשני.

לשפות הסימנים יש חשיבות בתחום הטיפול השפתי והחינוכי של ילדים שהשפה הדבורה אינה נגישה להם במלואה. זאת משום שהן מאפשרות תקשורת יעילה ועשירה כמו שפות מדוברות, אך בערוץ פיזי שונה, הערוץ החזותי-ידני. האפשרות לשפה בערוץ תקשורת שונה מעלה שאלות ואפשרויות רבות בתחום ההתערבות התקשורתית-שפתית עבור ילדים לקויי שמיעה וכן גם ילדים עם לקויות אחרות.

תהליך רכישת שפת סימנים אצל ילדים חירשים דומה לתהליך הרכישה של שפה דבורה, אך יש גם הבדלים חשובים, בייחוד במצבים הלשוניים שבהם ילדים להורים חירשים נתונים.

לאור כל אלה, התחום של שפות סימנים הוא תחום ידע שהולך ומתפתח, ונהפך למרכזי יותר ויותר בקרב בלשנים ובקרב העוסקים בתחומים משיקים כגון קלינאי תקשורת, פסיכו-לינגוויסטים, סוציו-לינגוויסטים ונוירו-לינגוויסטים.

באוניברסיטת חיפה, במעבדה לחקר שפות סימנים, ובחוג להפרעות בתקשורת מתנהלים מחקרים מגוונים בהובלתן של פרופ' ונדי סנדלר ופרופ' עירית מאיר ז"ל. מחקרים אלה בוחנים היבטים בלשניים ופסיכו-בלשניים של שפות סימנים שונות: שפת הסימנים הישראלית, שפת הסימנים של שבט אל-סייד, שפת הסימנים של יהודי אלג'יריה ועוד, מחקרים אלה ממומנים ע"י קרנות מחקר רבות, כגון ISF, NIH, GIF, ERC, המדען הראשי ועוד.

התכנית מאפשרת לסטודנטים מתחומים מגוונים כגון בלשנות, קלינאות תקשורת, תרגום, חינוך, פסיכולוגיה, אנתרופולוגיה, ותחומים משיקים להרחיב את המבט על מורכבות השפה האנושית, תוך רכישת ידע בלשני, תרבותי והתפתחותי של שפות המועברות בערוץ החזותי-ידני.

מטרת הלימודים

מטרת הלימודים היא להקנות לסטודנטים ידע וכלי מחקר בתחום של שפות סימנים ובתחום התפתחות השפה אצל ילדים מסמנים. בוגרי התכנית ירכשו ידע רחב שיאפשר להם להשתלב במחקרים בנושאים שונים בתחומים אלו ולערוך מחקר משלהם. בסיס ידע זה יאפשר להם למלא תפקיד חשוב בתהליכי קביעת מדיניות, הדרכה, תרגום, חינוך ושיקום של תלמידים חירשים וכבדי שמיעה.

מבנה התכנית

הלימודים בתחום זה הם לסטודנטים המעוניינים לכתוב תיזה (מסלול א'). מכסת שעות הלימוד היא 32 שש"ס. משך הלימודים במסלול הוא שלוש שנים (שנתיים של השתתפות בקורסים, ושנה לעריכת המחקר וכתיבת התיזה). הלימודים בתכנית כוללים קורסי חובה המשותפים לכלל תלמידי תואר השני בחוג, קורסים בבלשנות והתפתחות שפה וקורסים בתחום הידע של בלשנות של שפת הסימנים.

קורסי חובה: קורסי החובה בתכנית זו הם קורסי החובה לכלל תלמידי תואר שני מסלול א' בחוג, וכוללים:

שיטות מחקר	2 שש"ס
סטטיסטיקה ועיבוד נתונים	2 שש"ס
סמינר הכנה לתיזה	2 שש"ס
סוגיות באתיקה ומשפט במקצועות הבריאות	2 שש"ס
*מדיניות וארגון שירותי שיקום ובריאות	2 שש"ס

*קורס זה יהיה קורס בחירה עבור הסטודנטים בתכנית המוצעת.

קורסי חובה בתכנית:

סוגיות מרכזיות בבלשנות - מורפולוגיה ותחביר	2 שש"ס
סוגיות מרכזיות בבלשנות - סמנטיקה ופרגמאטיקה	2 שש"ס
מבוא לבלשנות של שפות סימנים (יינתן בשפה האנגלית)	4 שש"ס
השפעת המודליות על תהליך רכישת שפה	2 שש"ס
שפת סימנים ושתל: דו-לשוניות בי-מודלית	2 שש"ס

סמינריונים:

סמינריון מהיצע הקורסים הניתנים בחוג	4 שש"ס
סמינריון נוסף בבלשנות או בתחומים משיקים	4 שש"ס

קורסי בחירה:

קורסים נוספים בבלשנות, הפרעות בתקשורת, תרגום, ניתוח שיח, סוציולוגיה, פסיכולוגיה, סמינריון, פילוסופיה, במדעי הקוגניציה.	4 שש"ס
--	--------

קורסים לדוגמא*

המבנה הבלשני של שפות סימנים בהשוואה לשפות דבורות (פרופ' ונדי סנדלר)
תקשורת חזותית-ידנית: מחוות (gestures) שמלוות תקשורת מילולית (פרופ' ונדי סנדלר)
השפעת המודליות על תהליך רכישת שפה (ד"ר רמה נובוגרודסקי)
שפת סימנים ושתל: דו-לשוניות בי-מודלית (ד"ר רמה נובוגרודסקי)
*הקורסים נתונים לשינוי

תנאי רישום וקבלה

רשאים להירשם ללימודים מועמדים בעלי תואר "בוגר אוניברסיטה" או בעלי תואר זהה המוענק ע"י מוסד להשכלה גבוהה בציון גמר 85 ומעלה.

הרקע הנדרש:

א. לפחות 16 ש"ס של קורסים בבלשנות. קורסים אלו צריכים לכלול את קורסי הבלשנות הניתנים במסגרת לימודי ה.ב.א. בחוג להפרעות בתקשורת, או מקבץ של קורסים בבלשנות הכוללים קורסי מבוא בתחומי הבלשנות העיקריים (פונולוגיה, מורפולוגיה, תחביר, סמנטיקה ופרגמאטיקה). תוכנית ההשלמות תיקבע עם יועצת התכנית. בוגרי החוגים לבלשנות, הפרעות בתקשורת ולשון עברית אינם צריכים קורסי השלמה.

ב. ידע בשפת הסימנים הישראלית ברמה של קורס מתקדמים ב' (ניתן להתחיל את הלימודים במסלול עם ידע בשפת סימנים ברמה של קורס מתחילים – 4 ש"ס, אך יש לקחת קורס נוסף ברמת מתקדמים במהלך התואר).

לייעוץ ופרטים נוספים

ד"ר רמה נובוגרודסקי

ramanovo@gmail.com

מרכזת תארים מתקדמים: גב' דקלה שמילוביץ

dshmilovi@univ.haifa.ac.il